

Handboek Basisondersteuning

Versie 0.1, september 2025

Inleiding	4
1. Een goede basis; aspecten van de basisondersteuning	5
1.1 Een voldoende score op de basiskwaliteit van de inspectie	5
1.2 Beleid voor de basisondersteuning op orde	5
1.3 Actuele kennis van basisondersteuning	6
1.4 Heldere ondersteuningsstructuur	6
1.5 Passende fysieke ruimte	6
1.6 Ondersteuningsaanbod in de schoolgids	6
1.7 Ondersteuning voor alle leerlingen	6
2. Ondersteuning voor alle leerlingen op 8 dimensies	7
2.1 Ondersteuning ter bevordering van de lees- en spellingsontwikkeling	7
2.2 Ondersteuning ter bevordering van de rekenontwikkeling	8
2.3 Ondersteuning ter bevordering van de (hoog)begaafde cognitieve en metacognitieve ontwikkeling	9
2.4 Ondersteuning ter bevordering van de moeilijk lerende cognitieve ontwikkeling	11
2.5 Ondersteuning ter bevordering van de ontwikkeling van taak- werkgedrag en ‘leren leren’	12
2.6 Ondersteuning ter bevordering van gedrag en sociaal-emotionele ontwikkeling	13
2.7 Ondersteuning ter bevordering van de fysieke ontwikkeling, zelfredzaamheid en belastbaarheid	14
2.8 Ondersteuning ter bevordering van taal en spraak (inclusief NT2)	15
3. Wat doet het samenwerkingsverband in de basisondersteuning?	16
4. Wat als de basisondersteuning niet toereikend is?	17
Bronnen	18

Versiebeheer

Na de zomervakantie starten we met consultatierondes om feedback op te halen uit het veld. Met elkaar, scholen, besturen, kern en ketenpartners, verrijken we het handboek in de komende maanden tot een breed gedragen en praktisch toepasbaar document. Zo bouwen we aan een stevig fundament voor passend onderwijs voor alle kinderen in onze regio!

Voor vaststelling van handboek basisondersteuning 1.0 zijn en worden de volgende stappen doorlopen.

Versie	Stap	Datum/periode	
	Dialogsessies werkveld	Januari en februari 2025	x
	ALV geïnformeerd over stand van zaken en proces	12 juni 2025	x
0.1	Handboekbasisondersteuning 0.1 Beschikbaar voor iedereen via website	3 september 2025	
0.1	Consultatierondes met werkveld	september en oktober 2025	
0.1	Verfijnen handboek basisondersteuning	september en oktober 2025	
0.2	Validatie (meeleesronde) werkveld bijgewerkte handboek	2e helft oktober 2025	
0.2	Aanscherpen handboek basisondersteuning	2e helft oktober 2025	
0.3	Versie 0.3 handboek basisondersteuning klaar	31 oktober 2025	
0.3	Besluitvorming ALV	11 december 2025	
1.0	Versie 1.0 beschikbaar voor iedereen	december 2025	

NB. De besturen worden tijdens de BOR op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen.

Iedere leerling in samenwerkingsverband (SWV) Rijn & Gelderse Vallei PO verdient een kans om zich optimaal te kunnen ontwikkelen. Scholen organiseren hun onderwijs zó dat verreweg de meeste leerlingen in ons samenwerkingsverband gedurende hun basisschooltijd, op een reguliere basisschool, onderwijs kunnen volgen. Zo nodig passen scholen hun aanbod, aanpak, begeleiding, organisatie of omgeving aan, als antwoord op wat een leerling, in die situatie, in die klas, op deze school, nu nodig heeft om zich optimaal te ontwikkelen.

Het ondersteuningsniveau dat minimaal van alle scholen binnen ons samenwerkingsverband wordt verwacht, noemen we de basisondersteuning. Alle scholen binnen SWV Rijn & Gelderse Vallei zijn wettelijk verplicht om met elkaar af te spreken welke vormen van ondersteuning en voorzieningen iedere school moet bieden en/of hebben. Het samenwerkingsverband is verantwoordelijk voor het vaststellen van deze basisondersteuning. De basisondersteuning omvat de afspraken over de ondersteuning die scholen minimaal moeten bieden aan leerlingen, zodat zij een veilige en stimulerende leeromgeving krijgen.

Elk deelnemend schoolbestuur is vervolgens zelf verantwoordelijk voor de kwaliteit, de uitvoering en de organisatie van de basisondersteuning op de eigen scholen.

Ambities samenwerkingsverband

In het Ondersteuningsplan 2025-2029 heeft het samenwerkingsverband, met de aangesloten schoolbesturen, de volgende ambities afgesproken:

- Eind 2029 zijn alle scholen binnen het regulier onderwijs in staat om zoveel mogelijk leerlingen met onderwijsbehoefte(n) een passende onderwijsplek te bieden binnen het regulier onderwijs. Hierdoor stijgt het deelnamepercentage regulier basisonderwijs naar 96,5%.
- Wij zetten in op een inclusiever onderwijssysteem door regulier en gespecialiseerd onderwijs nauwer te laten samenwerken. Het gespecialiseerd onderwijs fungeert als expertisenetwerk dat het regulier onderwijs ondersteunt bij complexe ondersteuningsvragen en het voorkomen van verwijzingen. Door kennisdeling en gezamenlijke professionalisering versterken we handelingsbekwaamheid en eigenaarschap in beide domeinen.

Het versterken van de basisondersteuning stelt ons in staat om deze ambities te realiseren.

Doelstelling van dit handboek

Het handboek basisondersteuning biedt een heldere beschrijving van wat onder basisondersteuning binnen SWV Rijn & Gelderse Vallei PO wordt verstaan. Deze concrete omschrijving zorgt voor duidelijkheid richting ouders/verzorgers, scholen en ketenpartners over wat zij minimaal mogen verwachten van iedere school binnen het samenwerkingsverband. Het schept daarmee een gemeenschappelijk kader waarbinnen alle betrokkenen weten waar ze aan toe zijn.

In ons Handboek Basisondersteuning volgen we het advies dat aan de staatssecretaris OCW is aangeboden. Het advies betreft drie ondersteuningsgebieden: lezen en spelling, hoogbegaafdheid, taak- en werkgedrag. De overige ondersteuningsgebieden zijn in dezelfde lijn opgesteld. Dit betekent dat we onze norm basisondersteuning voor de komende vier jaar baseren op de landelijke ontwikkelingen en de daaruit voortvloeiende wetgeving.

Hoewel het handboek beschrijft 'wat' tot de basisondersteuning behoort, blijft er ruimte voor eigen invulling. De manier waarop scholen deze ondersteuning daadwerkelijk organiseren en vormgeven – het 'hoe' – wordt overgelaten aan de professionele autonomie van de besturen en hun scholen. Dit biedt ruimte voor maatwerk, zodat besturen en scholen kunnen aansluiten bij hun eigen visie, populatie en context, binnen de gezamenlijke afspraken van het samenwerkingsverband.

Leeswijzer

Dit handboek geeft je een overzicht van de basisondersteuning zoals die binnen het samenwerkingsverband wordt gehanteerd. We starten met een uitwerking van de verschillende aspecten van basisondersteuning die elke school minimaal biedt. Hierbij wordt ingegaan op basiskwaliteit, beleid en kennis. Vervolgens wordt de basisondersteuning voor de verschillende ontwikkelingsgebieden beschreven.

De beschrijvingen van deze ondersteuning is steeds opgebouwd aan de hand van drie vaste onderdelen:

- Beschikbare expertise
- Beschikbaar aanbod
- Wat valt niet onder de basisondersteuning

Tot slot wordt ingegaan op de rol van het samenwerkingsverband en wordt toegelicht wat verstaan wordt onder extra ondersteuning, voor die situaties waarin de basisondersteuning niet toereikend is.

1. Een goede basis; aspecten van de basisondersteuning

Een stevige basisondersteuning begint bij goed onderwijs. In dit hoofdstuk worden de fundamentele aspecten beschreven die iedere school op orde moet hebben om passende ondersteuning aan alle leerlingen te kunnen bieden. Het gaat daarbij onder andere om de kwaliteit van het onderwijs zoals beoordeeld door de inspectie, het beleid rondom ondersteuning, de aanwezige kennis binnen het team en een heldere preventieve en curatieve ondersteuningsstructuur binnen de school.

1.1 Een voldoende score op de basiskwaliteit van de inspectie

De basis van goede onderwijsondersteuning begint met kwalitatief goed onderwijs. Goede basiskwaliteit bieden is een wettelijke opdracht voor elke school. Een school die op alle standaarden van de inspectie ten minste voldoende scoort, beschikt over de noodzakelijke randvoorwaarden om leerlingen passend te ondersteunen. Deze basiskwaliteit vormt het fundament, de bodem, van de basisondersteuning.

Binnen ons samenwerkingsverband spreken we af dat elke school minimaal een voldoende scoort op de kwaliteitsgebieden uit [het Onderzoekskader 2021 PO van de onderwijsinspectie](#).

1.2 Beleid voor de basisondersteuning op orde

Basisondersteuning vraagt om een duidelijke visie en concrete afspraken binnen de school. Het is van belang dat in het schoolbeleid helder is vastgelegd hoe de ondersteuning is georganiseerd, welke werkwijzen worden toegepast en op welke manier de school de kwaliteit hiervan bewaakt. Dit vraagt om kennis, samenwerking en een cultuur waarin systematisch wordt geëvalueerd en bijgestuurd.

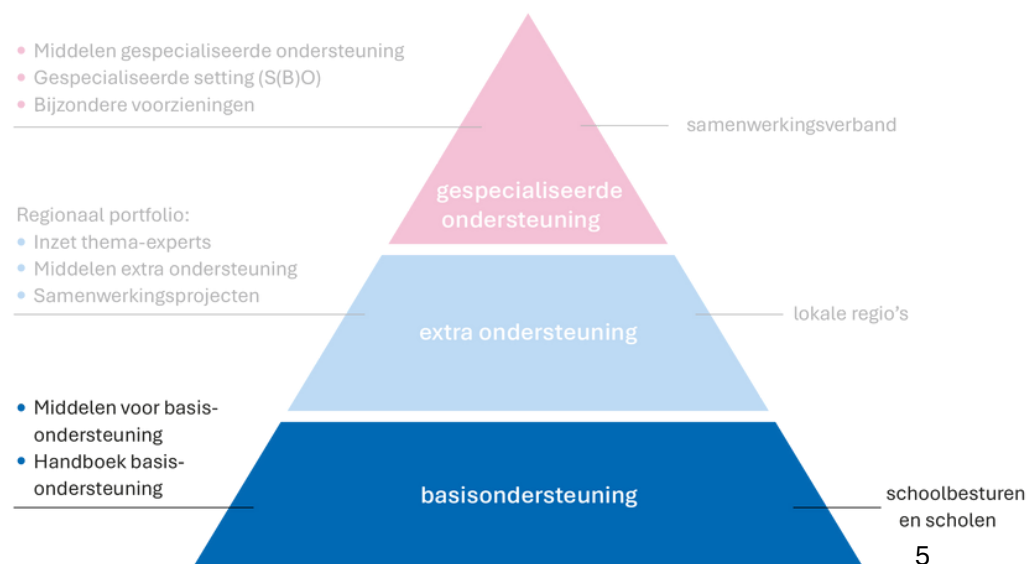
Om de basisondersteuning op alle scholen goed en eenduidig vorm te geven, stelt het schoolbestuur beleid op voor een aantal belangrijke ondersteuningsgebieden. Deze afspraken zorgen voor samenhang, duidelijkheid en kwaliteit binnen het hele bestuur. Scholen voeren dit beleid uit in de praktijk, vaak ondersteund door handboeken, kwaliteitskaarten en protocollen.

Elk schoolbestuur ontvangt van het samenwerkingsverband middelen om de basisondersteuning te versterken. Jaarlijks maken de schoolbesturen inzichtelijk op welke wijze zij deze middelen hebben aangewend en welke resultaten zij daarmee hebben bereikt.

Binnen ons samenwerkingsverband spreken we af waarvoor de scholen en schoolbesturen verantwoordelijk zijn in de uitvoering.

- Het bestuur stelt beleid op voor signalering en aanpak van lees- en spellingproblemen; scholen voeren dit uit.
- Het bestuur stelt beleid op voor signalering en aanpak van rekenproblemen, gebaseerd op het protocol ERWD; scholen voeren dit uit.
- Het bestuur stelt beleid op voor signalering en aanpak van meer- en hoogbegaafdheid; scholen voeren dit uit.
- Het bestuur hanteert een vastgesteld beleid en aanpak voor taak- en werkgedrag, klassenmanagement en leerkrachtinteractie; scholen voeren dit uit.
- Het bestuur hanteert beleid op sociale veiligheid, pesten en de meldcode kindermishandeling; scholen voeren dit uit.
- Het bestuur hanteert beleid waarin vastligt hoe medicijnen worden beheerd, bewaard en toegediend, en hoe om te gaan met kinderen die ziek worden op school; scholen voeren dit beleid uit.

Binnen ons samenwerkingsverband spreken we af dat de ondersteuning is afgestemd op de populatie van de school en wordt afgestemd op het welbevinden, de motivatie en zelfredzaamheid van de leerling.

1.3 Actuele kennis van basisondersteuning

Een stevige basisondersteuning begint bij actuele en gedeelde kennis binnen het team. Leerkrachten, intern begeleiders/kwaliteitscoördinatoren en andere betrokkenen beschikken over voldoende kennis van leer- en ontwikkelingsproblemen, gedragsvraagstukken en passend didactisch handelen. Ze weten wanneer en hoe extra ondersteuning ingezet kan worden en kennen de kaders van het ondersteuningsaanbod binnen de school en het samenwerkingsverband.

Deze kennis is niet alleen aanwezig bij enkele specialisten, maar wordt actief gedeeld binnen het team. Scholing, intervisie en gezamenlijke reflectie maken onderdeel uit van het beleid om de kennis actueel te houden. Zo zorgen scholen ervoor dat alle professionals in staat zijn om op een passende en professionele manier bij te dragen aan de ondersteuning van leerlingen.

1.4 Heldere ondersteuningsstructuur

Een goed georganiseerde ondersteuningsstructuur maakt het mogelijk om snel en effectief in te spelen op ondersteuningsvragen van leerlingen. Het beleid richt zich daarbij op preventieve ondersteuning, gericht op het voorkomen van problemen door tijdige signalering en versterking van de basiszorg. Daarnaast richt het beleid zich op curatieve ondersteuning, waarbij passende interventies worden ingezet zodra er sprake is van een specifieke onderwijsbehoefte van een leerling. Taken, verantwoordelijkheden en communicatielijnen zijn helder vastgelegd. De samenwerking tussen IB/KC, leerkracht en eventueel externe partijen is afgestemd en gericht op tijdige en passende ondersteuning.

Er wordt gewerkt volgens de zeven principes van handelingsgericht werken (HGW)¹. Dat houdt in het kort in:

- HGW is doelgericht;
- HGW gaat om wisselwerking en afstemming;
- Onderwijsbehoeften staan centraal;
- Leerkrachten maken het verschil, ouders/verzorgers doen er evenzeer toe;
- Positieve aspecten van leerlingen, leerkrachten en ouders/verzorgers zijn van groot belang;
- De betrokkenen werken constructief samen;
- De werkwijze is systematisch en transparant.

1.5 Passende fysieke ruimte

- Naast inhoudelijke en pedagogische ondersteuning is ook de fysieke inrichting van de school van groot belang voor een goed ondersteuningsaanbod. Leerlingen moeten op school kunnen rekenen op een veilige, toegankelijke en passende leeromgeving. Dit betekent dat er ruimtes beschikbaar zijn waar in kleine groepjes of individueel gewerkt kan worden en dat er voorzieningen zijn voor kinderen die extra rust nodig hebben of medische ondersteuning krijgen. Ook de toegankelijkheid van het gebouw voor kinderen met een lichamelijke beperking is hierbij essentieel. Hieronder is beschreven welke fysieke voorzieningen onderdeel zijn van de basisondersteuning binnen onze scholen:
- Voor ondersteuning op de diverse gebieden is een fysieke ruimte beschikbaar waar in kleine groepjes of individueel gewerkt kan worden.
- Er is een ruimte waarin kinderen prikkelarm kunnen werken.
- De school is toegankelijk voor kinderen met een lichamelijke of motorische beperking. Dit houdt onder meer in: rolstoeltoegankelijkheid, aanwezigheid van een (trap)lift en aangepast sanitair.
- Er is een aparte ruimte beschikbaar waar medische zorg en behandelingen kunnen worden uitgevoerd door eigen of externe professionals. Te denken valt aan wondverzorging en dyslexiebehandelingen.
- De enige uitzondering op toegankelijkheid betreft gebouwen met dusdanige ruimtelijke of constructieve beperkingen dat aanpassingen niet (veilig) te realiseren zijn.

1.6 Ondersteuningsaanbod in de schoolgids

Vanaf 1 augustus 2025 zijn alle scholen wettelijk verplicht om het ondersteuningsaanbod op te nemen in de schoolgids. Dit aanbod omvat zowel de basisondersteuning, die door het samenwerkingsverband is vastgesteld, als de extra ondersteuning die de school zelf kan bieden. Hiermee vervalt het losstaande document van het schoolondersteuningsprofiel (SOP); in plaats daarvan moeten alle relevante ondersteuningsvoorzieningen toegankelijk en helder beschreven worden in de schoolgids.

Het is essentieel dat ouders/verzorgers en leerlingen goed geïnformeerd zijn over wat zij aan ondersteuning kunnen verwachten binnen de school. Daarom moet de schoolgids een duidelijke beschrijving bevatten van de basisondersteuning die op iedere school binnen het samenwerkingsverband beschikbaar is en van het specifieke ondersteuningsaanbod dat de individuele school aanvullend kan bieden.

1.7 Ondersteuning voor alle leerlingen

Binnen ons samenwerkingsverband spreken we af dat alle reguliere scholen zorgen voor eenzelfde minimale basisondersteuning. Onder deze ondersteuning vallen ook preventieve en licht curatieve maatregelen. Deze interventies bouwen voort op de bestaande basiskwaliteit.

Voor een aantal veelvoorkomende ondersteuningsvragen en thema's hebben we binnen het samenwerkingsverband gezamenlijke afspraken gemaakt over het ondersteuningsaanbod:

- Lees-/spellingsontwikkeling en dyslexie
- Rekenontwikkeling en dyscalculie
- (Hoog)begaafde cognitieve en metacognitieve ontwikkeling
- Ontwikkeling van het taak-/werkgedrag
- Moeilijk lerende cognitieve ontwikkeling
- Gedrag en sociaal-emotionele ontwikkeling
- Fysieke ontwikkeling, zelfredzaamheid en belastbaarheid
- Ondersteuning ter bevordering van taal en spraak (inclusief NT2)

Voor elk van deze acht onderwerpen maken we afspraken op verschillende dimensies. Deze zijn in het volgende hoofdstuk uitgewerkt.

2. Ondersteuning voor alle leerlingen op 8 dimensies

2.1 Ondersteuning ter bevordering van de lees- en spellingsontwikkeling

Beschikbare expertise

- Leerkrachten beschikken over kennis van signalering en begeleiding van lees- en spellingproblemen en begrijpen de verschillen tussen technisch lezen, leesbegrip en spellen.
- Leerkrachten zijn in staat om kinderen te ondersteunen met onderwijsbehoeften op het gebied van leesontwikkeling op:
 - ondersteuningsniveau 1 (goed lees- en spellingsonderwijs in de klas),
 - ondersteuningsniveau 2 (extra begeleiding in de klas)
 - ondersteuningsniveau 3 (specifieke leerlinggerichte interventie) volgens één van de Protocolen Leesproblemen en Dyslexie.
- De school is in staat om een leerlingdossier op te bouwen dat bruikbaar is als onderbouwing voor diagnostiek en behandeling van Ernstige Dyslexie (ED).
- De school kan een beroep doen op een taal- en leesspecialist, die leraren adviseert en bijdraagt aan de kwaliteitsontwikkeling.

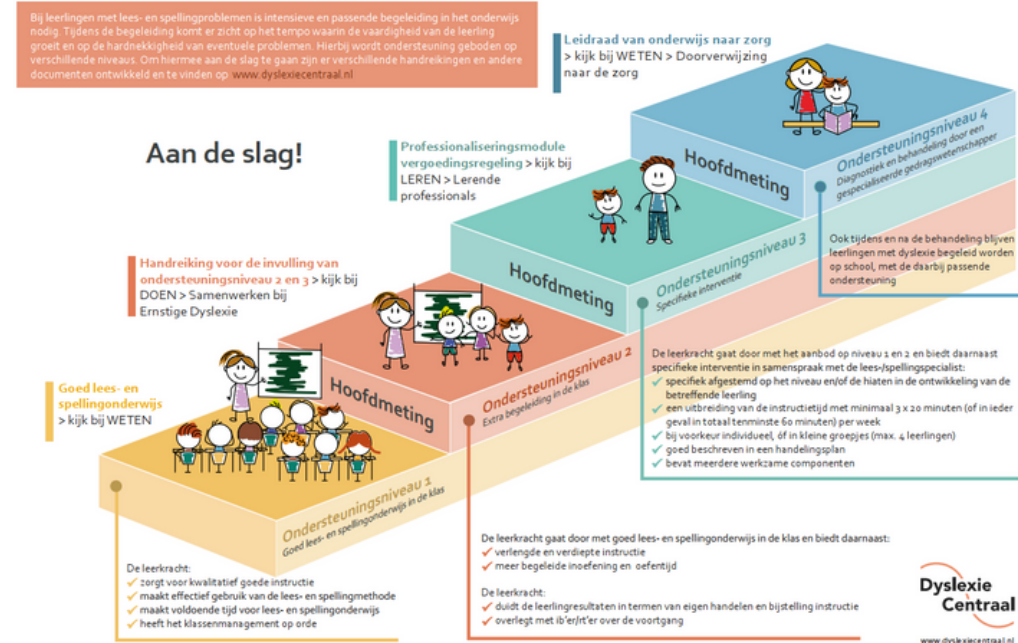
Beschikbaar aanbod

- De school biedt leerlingen met dyslexie ondersteuning bij het omgaan met hun problemen en bij het inzetten van hulpmiddelen op school en thuis.
- De school gebruikt passend toets- en observatiemateriaal of andere evaluatie-instrumenten.
- De school geeft leerlingen toegang tot aangepast les- en toetsmateriaal.
- De school maakt gebruik van passende hulpmiddelen voor school en thuis.

Wat valt niet onder de basisondersteuning?

- Ernstige Dyslexie (ED) valt niet onder de basisondersteuning. De ondersteuning hiervoor (ondersteuningsniveau 4) wordt na diagnose ingezet door een specialistische zorgaanbieder en bekostigt door de gemeente.
- Specialistische dyslexiebehandeling door een particuliere organisatie voor leerlingen zonder de diagnose ED.
- Logopedische behandeling ter verbetering van de taalontwikkeling.
- Langdurige individuele ondersteuning voor leerlingen met lees- en spellingproblemen en dyslexie die niet genoeg geholpen zijn met basisondersteuning en de behandeling van dyslexie. Deze leerlingen hebben langdurig een individueel, op maat gemaakt traject nodig om op school te kunnen functioneren.

Ondersteuning bij lezen en spellen op school

Figuur 1. Infographic ondersteuning bij lezen en spellen op school - Dyslexie Centraal

2. Ondersteuning voor alle leerlingen op 8 dimensies

2.2 Ondersteuning ter bevordering van de rekenontwikkeling

Beschikbare expertise

- Leerkrachten kunnen (ernstige) reken-wiskunde problemen signaleren, waaronder signalen die kunnen wijzen op dyscalculie. Er is kennis van en toegang tot gerichte interventies per ondersteuningsniveau.
- Leerkrachten reageren tijdig en adequaat op signalen, eventueel met hulp van collega's of eigen specialist.
- De school is in staat om een leerlingdossier op te bouwen dat bruikbaar is als onderbouwing voor diagnostiek en behandeling van ernstige rekenproblemen en dyscalculie.
- De school kan een beroep doen op een rekenspecialist. Deze specialist adviseert over onderwijsbehoeften en helpt bij het vormgeven van het onderwijsaanbod bij rekenproblemen en dyscalculie.

Beschikbaar aanbod

- De school biedt een preventieve aanpak voor rekenen.
- De school biedt passende ondersteuning en begeleiding aan leerlingen met onderwijsbehoeften op het gebied van rekenen, wiskunde en dyscalculie. Deze ondersteuning is beschikbaar in drie fasen (uit het Protocol Ernstige Reken-Wiskunde problemen en Dyscalculie):
 - Fase groen: goed gedifferentieerd rekenonderwijs in de klas.
 - Fase geel: begeleiding van leerlingen met geringe rekenwiskunde problematiek op specifieke deelgebieden.
 - Fase oranje: begeleiding bij ernstige rekenwiskunde problematiek.
- De school beschikt over een aanbod in compenserende hulpmiddelen.
- De school beschikt over aangepaste leer- en werkboeken voor dit vakgebied.
- De school biedt een adaptief onderwijs- en toetsprogramma volgens het protocol.
- De school kan ouders/verzorgers adequaat ondersteunen en indien nodig verwijzen naar de juiste zorgaanbieders.

Wat valt niet onder de basisondersteuning?

- Het ondersteunen van leerlingen in fase rood van het protocol. Voor het ondersteunen van leerlingen in deze fase geldt dat een specialistisch (extern) behandelaar in overleg met de school komt tot een handlingsplan (als onderdeel van een OPP).

Figuur 2. Protocol Ernstige Reken-Wiskunde problemen en Dyscalculie - ERWD

2. Ondersteuning voor alle leerlingen op 8 dimensies

2.3 Ondersteuning ter bevordering van de (hoog)begaafde cognitieve en metacognitieve ontwikkeling

De (hoog)begaafde leerlingen volgen het reguliere onderwijs en in alle leerjaren vindt structureel signalering en een tot op zekere hoogte passende onderwijs aanpassing plaats in de klas.

Beschikbare expertise

- De leerkracht heeft kennis van de kenmerken van deze doelgroep.
- De leerkracht signaleert in een zo vroeg mogelijk stadium (mogelijke) hoogbegaafdheid en onderpresteren en stemt het aanbod hierop aan.
- De leerkracht kan pedagogisch-didactisch handelen bij (hoog)begaafdheid.
- De leerkracht differentieert divergent (inspelen op leertempo, leervoorkeuren, potentieel en interesses).
- De leerkracht bevordert de leerhouding, motivatie en metacognitieve vaardigheden.
- De school beschikt intern of via samenwerking over een specialist hoogbegaafdheid die:
 - Helpt bij signalering en vormgeving van passend aanbod.
 - Onderwijsprofessionals ondersteunt in kennis- en vaardigheidsontwikkeling.
 - De sociale kaart kent, inclusief hulpverleners met HB-specialisatie.

Beschikbaar aanbod

- De school maakt gebruik van een signaleringsinstrument dat de leerkrachten handvatten geeft bij het signaleren.
- De school is in staat om leerlingen met een (mogelijke) ontwikkelingsvoorsprong of kenmerken van (hoog)begaafdheid passende ondersteuning te bieden, gericht op zowel cognitieve als sociaal-emotionele ontwikkeling.
- De school brengt in kaart welke leerstof een leerling al beheerst en welke doelen nog behaald moeten worden.
- De school maakt gebruik van verschillende differentiatievormen, zoals:
 - Verrijken en verdiepen: uitdagende, complexe opdrachten die hogere-orde-denken stimuleren, zowel binnen kernvakken als in verbrede leerstof.
 - Compacten: het schrappen van herhalings- en oefenstof (ca. 50-75% oefenstof en 75-100% herhalingsstof).
 - Versnellen: binnen vakgebieden of door een groep over te slaan.

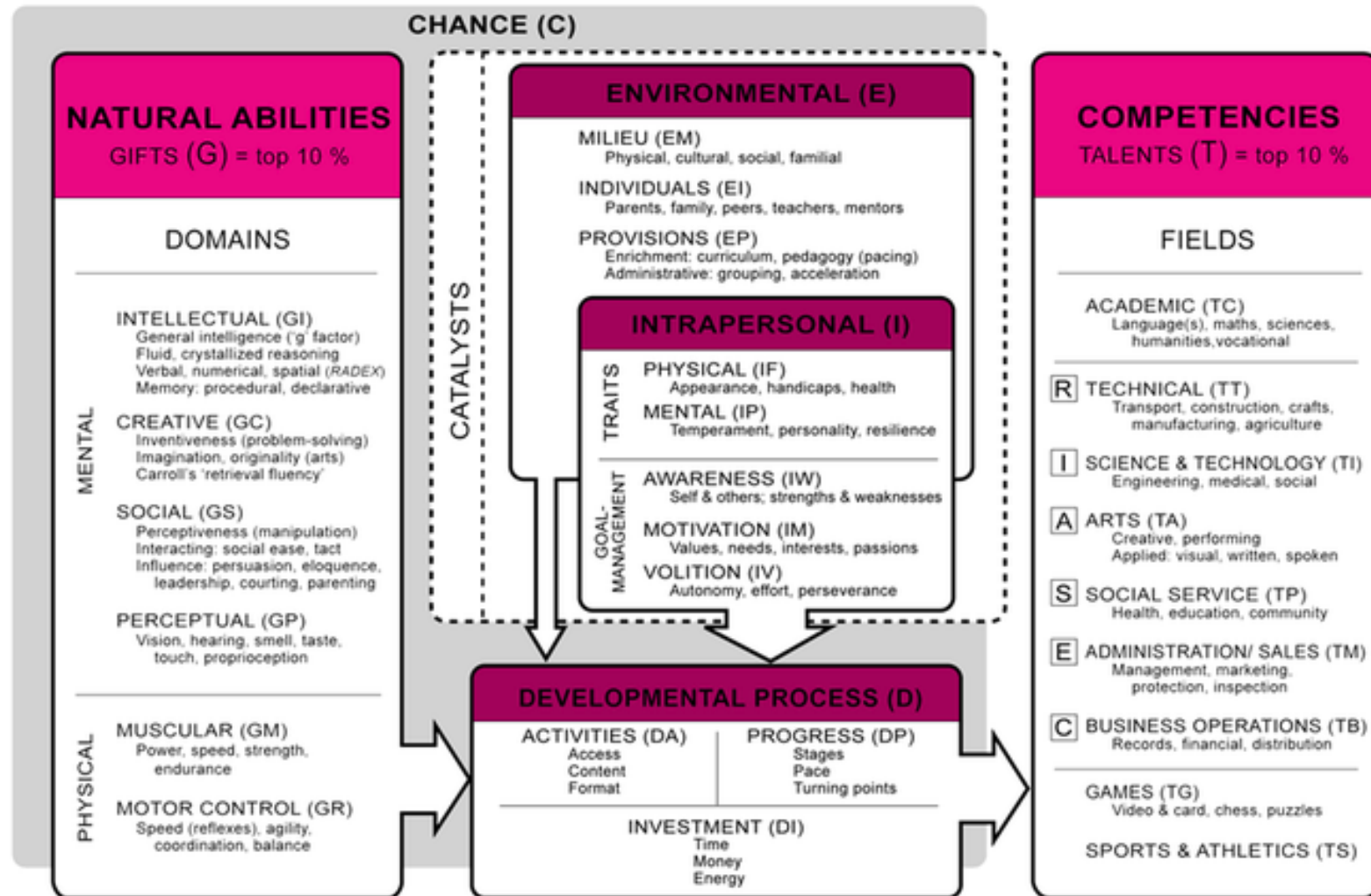
- De school werkt aan de mindset, motivatie (o.a. via de zelfdeterminatietheorie), metacognitie en executieve vaardigheden van (hoog)begaafde leerlingen.
- De school organiseert, al dan niet op bestuursniveau, structurele contactmomenten en samenwerkingen tussen leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid (peer contact).
- De school stimuleert aantoonbaar de socialisatie en persoonsvorming van deze leerlingen.
- De school beschikt over methodieken en materialen gericht op het werken met (hoog)begaafde leerlingen.
- De school beschikt over lesmateriaal dat kan worden aangepast om te verrijken, te compacten of te verbreden en biedt dit ook aan.
- De school is in staat om een leeromgeving te creëren die recht doet aan de onderwijsbehoeften van het kind en kan indien nodig ouders/verzorgers doorverwijzen naar specialisten.

Wat valt niet onder de basisondersteuning?

- Wat valt niet onder de basisondersteuning?
- Individuele ondersteuning voor leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid die onvoldoende baat hebben bij de basisondersteuning en die langdurige individuele ondersteuning nodig hebben die volledig op maat gemaakt is.
- Het aanbieden van voltijds hoogbegaafdheidsonderwijs.

2. Ondersteuning voor alle leerlingen op 8 dimensies

Differentiated Model of Giftedness and Talent (Gagné , 2010)

Figuur 3. Differentiatie model van Begaafdheid en Talent - Gagné (2010)

2. Ondersteuning voor alle leerlingen op 8 dimensies

2.4 Ondersteuning ter bevordering van de moeilijk lerende cognitieve ontwikkeling

Beschikbare expertise

- De leerkracht heeft kennis over moeilijk lerende en beneden gemiddeld cognitieve ontwikkeling.
- De leerkracht signaleert vroegtijdig achterstanden, vanaf groep 1.
- De leerkracht herkent en erkent moeilijk lerende leerlingen.
- De leerkracht kan de onderwijsbehoeftes van deze leerlingen in kaart brengen.
- De leerkracht kan signalen analyseren en daar adequaat op reageren, eventueel met ondersteuning van collega's of eigen specialist.
- De leerkracht kan het aanbod aan te passen aan het ontwikkelingsniveau en de -snelheid van de leerling.
- De leerkracht biedt gedifferentieerde instructie op maat.
- De school heeft toegang tot expertise op het gebied de moeilijke lerende cognitieve ontwikkeling.
- De school kan een individuele leerlijn opstellen en hanteren.

Beschikbaar aanbod

- De school biedt passend onderwijs dat aansluit bij de onderwijsbehoeften en talenten van het kind, en vertaalt dit in een plan.
- De school biedt ondersteuning bij de ontwikkeling van metacognitieve vaardigheden (executieve functies, studievoordigheden, planvaardigheden, 'leren leren' en sociaal-emotionele ontwikkeling.)
- De school is in staat tot differentiatie in niveau, instructie, feedback en verwerking op basis van ontwikkelingsniveau, ontwikkelingssnelheid en identiteit van het kind.
- De school zet ondersteuning in bij leerachterstanden en hiaten in de leerontwikkeling.
- De school maakt gebruik van differentiatie, zodat leerlingen op basis van hun leervoorkeuren en potentieel kunnen samenwerken in homogene én heterogene groepen.
- De school werkt gericht aan het bevorderen van de leerhouding, het zelfvertrouwen en de zelfredzaamheid van moeilijk lerende leerlingen.
- De school beschikt over lesmateriaal dat geschikt is voor differentiatie binnen het onderwijsaanbod.

- De school beschikt over remediërende methoden beschikbaar voor het aanpakken van hiaten, leerachterstanden en het versterken van basisvaardigheden. En de school zet deze in.
- De school zorgt voor een leeromgeving die recht doet aan de onderwijsbehoeften van moeilijk lerende leerlingen.
- De school brengt de leerlingontwikkeling systematisch in kaart met behulp van een leerlingvolgsysteem en evalueert de voortgang regelmatig.
- De school bespreekt signalen van achterblijvende ontwikkeling tijdig met ouders/verzorgers en verwijst indien nodig door naar specialisten.

Wat valt niet onder de basisondersteuning?

- Onderwijs en begeleiding aan leerlingen met een moeilijk lerende cognitieve ontwikkeling én intensieve sociaal-emotionele onderwijsbehoeften valt niet onder de basisondersteuning.
- Onderwijs en begeleiding aan leerlingen met een zeer moeilijk lerende ontwikkeling maakt op dit moment geen deel uit van de basisondersteuning. Scholen worden echter gestimuleerd om hun ondersteuningscapaciteit verder te ontwikkelen, zodat zij – met inzet van extra ondersteuning – in toenemende mate ook deze leerlingen passend onderwijs kunnen bieden en dit op termijn onderdeel kan worden van de basisondersteuning.

2. Ondersteuning voor alle leerlingen op 8 dimensies

2.5 Ondersteuning ter bevordering van de ontwikkeling van taak- werkgedrag en 'leren leren'

Beschikbare expertise

- De leerkracht heeft een basiskennis over executieve functies en hun ontwikkeling,
- De leerkracht signaleert achterstanden op het gebied van taak- werkgedrag en 'leren leren'
- De leerkracht ziet de relatie tussen moeilijk verstaanbaar gedrag en achterstanden in taak- en werkgedrag.
- De leerkracht kan leerlingen helpen met het aanleren van een goed taak- werkgedrag en met 'leren leren'.
- Teamleden wisselen ervaringen en kennis uit met elkaar, gericht op verbetering van het pedagogisch-didactisch handelen.
- De school kan een beroep doen op een eigen gedragsspecialist, zoals een specialist taak- en werkgedrag, schoolmaatschappelijk werker, orthopedagoog of psycholoog. Deze specialist ondersteunt bij signalering, begeleiding, aanbodontwikkeling en draagt bij aan de kwaliteitsontwikkeling van het team.

Beschikbaar aanbod

- De school voert een beleid uit dat gericht is op het bevorderen van taak- werkgedrag, met aandacht voor goed klassenmanagement, een positief didactisch klimaat en effectieve leerkrachtinteractie.
- De school werkt planmatig aan het vroegtijdig signaleren van problemen met taak- en werkgedrag, biedt gerichte ondersteuning op basis van ontwikkelingsbehoeften en monitort de voortgang.
- De school biedt passende begeleiding aan leerlingen met ondersteuningsvragen op het gebied van taak-/werkgedrag en 'leren leren'.
- De school geeft leerlingen met uitdagingen rondom prikkelverwerking, indien nodig, gerichte aanpassingen in de leeromgeving of het aanbod.
- De school doet eenvoudige en effectieve aanpassingen in het lesaanbod om het taak- en werkgedrag te bevorderen.
- De school stelt hulpmiddelen beschikbaar voor leerlingen met problemen in taak- werkgedrag en biedt ondersteuning bij het gebruik ervan.
- Indien nodig, kan de school leer- of rustplekken organiseren voor leerlingen die baat hebben bij prikkelreductie of gestructureerde ondersteuning.

Wat valt niet onder de basisondersteuning?

- Individuele ondersteuning aan leerlingen met problemen op het gebied van het taak- werkgedrag, die daardoor zo belemmerd worden dat zij niet in een klassikale setting (bij verschillende vakken) kunnen functioneren.

2. Ondersteuning voor alle leerlingen op 8 dimensies

2.6 Ondersteuning ter bevordering van gedrag en sociaal-emotionele ontwikkeling

Beschikbare expertise

- Leerkrachten hebben kennis van executieve functies en een evenwichtige sociaal-emotionele ontwikkeling, de invloed hiervan op leren, en herkennen achterstanden in deze ontwikkeling.
- Leerkrachten herkennen bedreigingen voor de sociaal-emotionele ontwikkeling.
- Leerkrachten kunnen onderwijsbehoeften op het gebied van gedrag en sociaal-emotionele ontwikkeling helder benoemen.
- Leerkrachten zijn in staat om op basis van observaties en signalen passend te handelen en lesaanpassingen te doen.
- Leerkrachten kunnen oefeningen gericht op sociaal-emotionele ontwikkeling, waaronder executieve vaardigheden, integreren in het reguliere onderwijsprogramma.
- Er is ruimte voor collegiale consultatie, zodat leerkrachten elkaar kunnen ondersteunen in hun handelen.
- De school kan een beroep doen op een eigen gedragsspecialist, zoals een interne specialist met scholing in gedragsproblematiek, een schoolmaatschappelijk werker, orthopedagoog of psycholoog. Deze specialist *ondersteunt* bij signalering, begeleiding, aanbodontwikkeling en draagt bij aan de kwaliteitsontwikkeling van het team.

Beschikbaar aanbod

- De school hanteert een eenduidige aanpak voor het bevorderen van sociale veiligheid en het voorkomen en aanpakken van gedragsproblemen. De school stimuleert preventie door het hanteren van gezamenlijk vastgestelde gedragsregels en het tonen van voorbeeldgedrag door leerkrachten.
- De school zorgt voor een veilige, voorspelbare en overzichtelijke leeromgeving (een gezonde groepsdynamiek) waar leerlingen met extra onderwijs- of ontwikkelingsbehoeften tot hun recht komen.
- De school biedt leerlingen met lichte (enkelvoudige) onderwijsbehoeften op het gebied van zowel internaliserend als externaliserend gedrag passende begeleiding.
- De school signaleert, analyseert en pakt groepsdynamische en individuele gedragsproblemen aan en weet externe hulp in te schakelen wanneer nodig.

- De school heeft afspraken met jeugdhulpverlening en jeugdgezondheidszorg over doorverwijzing naar aanvullend aanbod en trainingen zoals weerbaarheid en faalangstreductie.
- De school maakt gebruik van een sociaal-emotioneel leerlingvolgsysteem om de ontwikkeling van leerlingen systematisch te volgen.
- De school werkt met een programma of methodiek voor sociaal-emotionele ontwikkeling, gericht op sociale veiligheid en gedragsregulatie.
- De school is in staat om ouders/verzorgers op een professionele wijze te informeren en indien nodig door te verwijzen naar relevante specialisten of hulpinstanties.

Wat valt niet onder de basisondersteuning?

Complexe of meervoudige ondersteuningsvragen, waarbij sociaal-emotionele problematiek samengaat met andere intensieve of langdurige problemen. Bijvoorbeeld:

- Leerlingen met ernstige internaliserende problematiek (zoals depressie, trauma, angststoornissen) waarbij structurele, gespecialiseerde begeleiding nodig is.
- Leerlingen met ernstig externaliserend gedrag (zoals agressie, oppositioneel gedrag), dat het onderwijsproces structureel verstoort en dat niet meer binnen de reguliere aanpak en expertise van het schoolteam valt.
- Structurele afhankelijkheid van externe hulpverleners of inzet van langdurige, individuele begeleiding of therapie binnen of buiten de school. Denk hierbij aan leerlingen die baat hebben bij langdurige ondersteuning van bijvoorbeeld een orthopedagoog, psycholoog, gedragstherapeut of jeugdhulpinstantie.
- Leerlingen met gediagnosticeerde gedragsstoornissen of psychiatrische problematiek, waarbij de onderwijsbehoefte verder gaat dan lichte aanpassingen of begeleiding binnen het klasverband.
- Situaties waarin het sociaal-emotioneel functioneren van de leerling dermate problematisch is, dat dit het leerproces én het functioneren van de groep structureel belemmert en een individuele onderwijssetting, aanpassing van het curriculum of alternatieve leerplek noodzakelijk wordt.

2. Ondersteuning voor alle leerlingen op 8 dimensies

2.7 Ondersteuning ter bevordering van de fysieke ontwikkeling, zelfredzaamheid en belastbaarheid

Beschikbare expertise

- De leerkracht herkent signalen van beperkte zelfredzaamheid bij leerlingen, zoals moeite met taken als aankleden, toiletgang, materiaalgebruik of zelfstandig werken.
- De leerkracht begeleidt de leerling in het aanleren van praktische vaardigheden die nodig zijn om zelfstandig te functioneren in de klas en op school.
- De leerkracht kan duidelijk in kaart brengen wat een leerling nodig heeft op het gebied van zelfredzaamheid.
- De school maakt gebruik van het landelijke netwerk Ziezon, waarbij een consulent Onderwijsondersteuning Zieke Leerlingen (OZL) kan worden ingeschakeld voor advies bij onderwijsaanpassingen voor chronisch zieke leerlingen of kinderen in het ziekenhuis.
- De school maakt gebruik van de expertise van de jeugdarts en/of jeugdverpleegkundige van de GGD.
- De school vraagt, indien nodig, aanvullende expertise aan bij externe partijen.
- De school organiseert de ondersteuning in samenwerking met relevante instanties zoals gemeente, jeugdhulp, het zorgkantoor en/of zorgverzekeraars.

Beschikbaar aanbod

- De school biedt een voorspelbare en overzichtelijke leeromgeving, waarin routines, structuur en duidelijkheid leerlingen helpen zelfstandiger te functioneren.
- De school biedt gerichte begeleiding bij dagelijkse routines, zoals omgaan met materialen, plannen van werk, starten met taken, hulp vragen en pauzedrag.
- De school biedt lichte ondersteuning aan leerlingen met eenvoudige vragen op het gebied van bijvoorbeeld hygiëne, eten, bewegen of toiletgebruik (indien dit geen verzorgende of medische handelingen vereist).
- De school organiseert, met toestemming van ouders/verzorgers, de uitvoering van medische handelingen die geen BIG-registratie vereisen, zoals het toedienen van orale medicatie (incl. puffen), sondevoeding en diabeteszorg (glucose meten en medicatie).
- De school legt afspraken met ouders/verzorgers over het uitvoeren van medische handelingen of het toedienen van medicijnen worden vast in een overeenkomst of schriftelijke verklaring.

- De school betreft leerlingen die langdurig ziek zijn op alternatieve manieren bij het onderwijs, bijvoorbeeld via Klasgenoot of KlasseContact, zodat zij sociaal en didactisch aangesloten blijven bij de groep.
- De school volgt punt 7 (medisch handelen) van 'model passende samenwerking', van de FoodValley om passende ondersteuning te organiseren wanneer medische of fysieke ondersteuning nodig is.
- De school bewaart medicatie in een afgesloten, goed bereikbare kast of ruimte binnen de school.

Wat valt niet onder de basisondersteuning?

- Medische handelingen die vragen om een BIG-registratie (voorbehouden handelingen) vallen niet onder de basisondersteuning. Als de school in staat is een/enkele van deze handelingen uit te voeren (als een BIG-geregistreerde professional een leerkracht hiertoe bekwaam acht), neemt zij dit op in het protocol medisch handelen. Uitvoeren van voorbehouden handelingen vereist altijd toestemming van de ouders/verzorgers.
- Intensieve persoonlijke verzorging, zoals hulp bij toiletgang, wassen of aankleden, die structureel meerdere keren per dag nodig is.
- Wanneer een leerling langdurig en frequent individuele fysieke begeleiding nodig heeft om te functioneren in de klas of op school.
- Leerlingen die niet in staat zijn zelfstandig deel te nemen aan basale schoolactiviteiten zonder begeleiding.
- (Fysieke) aanpassingen voor leerlingen met een visuele (cluster 1) of auditieve/communicatieve beperking (cluster 2) vallen niet onder de basisondersteuning. Deze aanpassingen worden in principe gerealiseerd in samenspraak met (ambulant begeleiders) van cluster 1 en cluster 2.

2. Ondersteuning voor alle leerlingen op 8 dimensies

2.8 Ondersteuning ter bevordering van taal en spraak (inclusief NT2)

De basisondersteuning op het gebied van taalontwikkeling en NT2 (Nederlands als tweede taal) in het primair onderwijs is het fundament waarop passend onderwijs voor alle leerlingen rust. Deze ondersteuning moet preventief en planmatig zijn en omvat zowel algemene taalontwikkeling als specifieke ondersteuning voor NT2-leerlingen.

Beschikbare expertise

- Leerkrachten beschikken over actuele kennis van taalverwerving, taalontwikkeling en taalstimulerend didactisch handelen en hebben inzicht in de verschillen tussen eerste taal- en tweedetaalverwerving. Ze hebben kennis van interventiestrategieën bij risico op taalproblemen.
- Leerkrachten zijn bekend met de fasen van NT2-leerontwikkeling (bijv. stille periode, beginnende taalproductie) en hebben basiskennis van cultuursensitief werken en meertaligheid.
- Leerkrachten zijn in staat om taalondersteuning te bieden binnen alle vakgebieden en hebben vaardigheden ontwikkeld in het aanpassen van instructietaal, tempo en woordenschat voor NT2-leerlingen.
- Leerkrachten kunnen taalachterstanden of -problemen signaleren.
- De school kan een beroep doen op een taalspecialist of een NT2-specialist en kan een consultatie aanvragen bij Auris/Kentalis (cluster 2). Deze specialist *ondersteunt* bij signalering, begeleiding, aanbodontwikkeling en draagt bij aan de kwaliteitsontwikkeling van het team.

Beschikbaar aanbod

- De school biedt een rijk taalaanbod geïntegreerd in de hele schooldag (themahoeken, interactief voorlezen, taalroutines).
- De school zorgt voor een taalstimulerende leeromgeving: visuele ondersteuning, rijke teksten, thematisch werken.
- De school volgt planmatig de taalontwikkeling via genormeerde toetsen en observatie-instrumenten (waar nodig passend bij de NT2-leerling).
- De school betreft ouders/verzorgers actief bij taalstimulering thuis.
- De school biedt NT2-leerlijnen (zoals mondelinge taalvaardigheid, woordenschatontwikkeling).
- De school zorgt voor instructie op maat: verlengde instructie, pre-teaching, gebruik van visuele ondersteuning.
- De school zet planmatig extra ondersteuning binnen of buiten de klas in.
- De school werkt samen met externe partners zoals het samenwerkingsverband of taalexpertisecentra.

Wat valt niet onder de basisondersteuning?

- De leerling heeft begeleiding nodig van een gespecialiseerde NT2-expert, logopedist of orthopedagoog.
- Er is sprake van meervoudige problematiek, zoals ernstige taalproblemen in combinatie met gedragsproblemen of leerstoornissen.
- De leerling heeft een eigen leerlijn of een individueel ontwikkelplan (OPP) nodig dat sterk afwijkt van het groepsaanbod.
- Er is intensieve samenwerking met externe professionals nodig (jeugdzorg, NT2-expert, nieuwkomersvoorziening).
- De ondersteuning vergt een andere groepsindeling, extra personeel of een aparte leeromgeving.
- De school kan niet meer garanderen dat het team de benodigde ondersteuning binnen redelijke tijd en middelen kan bieden.
-

3. Wat doet het samenwerkingsverband in de basisondersteuning?

De uitvoering van de basisondersteuning ligt primair bij de schoolbesturen. Zij zijn verantwoordelijk voor het organiseren van passend onderwijs binnen hun scholen.

Het samenwerkingsverband is verantwoordelijk voor het vaststellen van de inhoud en het niveau van de basisondersteuning, zodat er een gezamenlijke norm is waar alle scholen minimaal aan moeten voldoen. Daarnaast ondersteunt het samenwerkingsverband de schoolbesturen door voorwaarden te scheppen waarin zij de basisondersteuning kunnen versterken. Dit gebeurt onder andere door het beschikbaar stellen van middelen, het maken van afspraken over de inzet van de middelen en het volgen van de ontwikkeling op bestuurs- en schoolniveau. In onderstaande tekst wordt toegelicht hoe deze rollen en verantwoordelijkheden zich tot elkaar verhouden.

Om schoolbesturen in staat te stellen de basisondersteuning binnen hun scholen te verbreden en versterken, stelt het samenwerkingsverband jaarlijks middelen beschikbaar. Elk schoolbestuur bepaalt zijn eigen doelen voor het versterken van de basisondersteuning en hoe zij de beschikbaar gestelde middelen op een doelmatige wijze inzetten. Na afloop van het jaar maakt het schoolbestuur inzichtelijk hoe deze middelen zijn ingezet en welke resultaten er zijn bereikt. Het samenwerkingsverband verwerkt deze informatie in het jaarverslag.

Het is aan de schoolbesturen om goede voorwaarden te creëren voor de uitvoering van de basisondersteuning op schoolniveau. Dit vraagt om duidelijke keuzes, een gedeelde visie, professioneel leiderschap en een positieve houding ten aanzien van ondersteuning. Binnen de scholen nemen schoolleiders hun verantwoordelijkheid door samen met het team te werken aan een stevige pedagogische en didactische basis. Dit vormt het fundament voor kwalitatieve basisondersteuning aan alle leerlingen.

4. Wat als de basisondersteuning niet toereikend is?

Soms heeft een leerling meer nodig dan wat de basisondersteuning biedt. In dat geval spreken we van extra ondersteuning. De extra ondersteuning is georganiseerd per regio: Wageningen/Rhenen, Ede, Veenendaal/Renswoude en Barneveld/Scherpenzeel. Binnen deze regio's dragen de betrokken schoolbesturen gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor het organiseren en uitvoeren van de extra ondersteuning, binnen de kaders en afspraken die zijn gemaakt in het samenwerkingsverband.

Elke regio heeft een eigen portfolio met een bijbehorend regionaal budget. Hoewel de onderdelen van het portfolio in elke regio gelijk zijn, wordt de praktische uitvoering toegespitst op de lokale context. De onderdelen van het portfolio omvatten:

- **Inzet experts via de lokale netwerken**

Binnen de nieuwe ondersteuningsstructuur (schoolmodel+) heeft iedere regio een portfolio met daarin beschikbare expertise om scholen te ondersteunen bij vraagstukken over extra onderwijsbehoeften van leerlingen die de basisondersteuning overstijgen. Tijdens de casuïstiekbesprekingen binnen het lokale netwerk worden er vragen gesteld om de ondersteuningsvraag helder te krijgen en te bepalen welke expertise er ingezet kan worden.

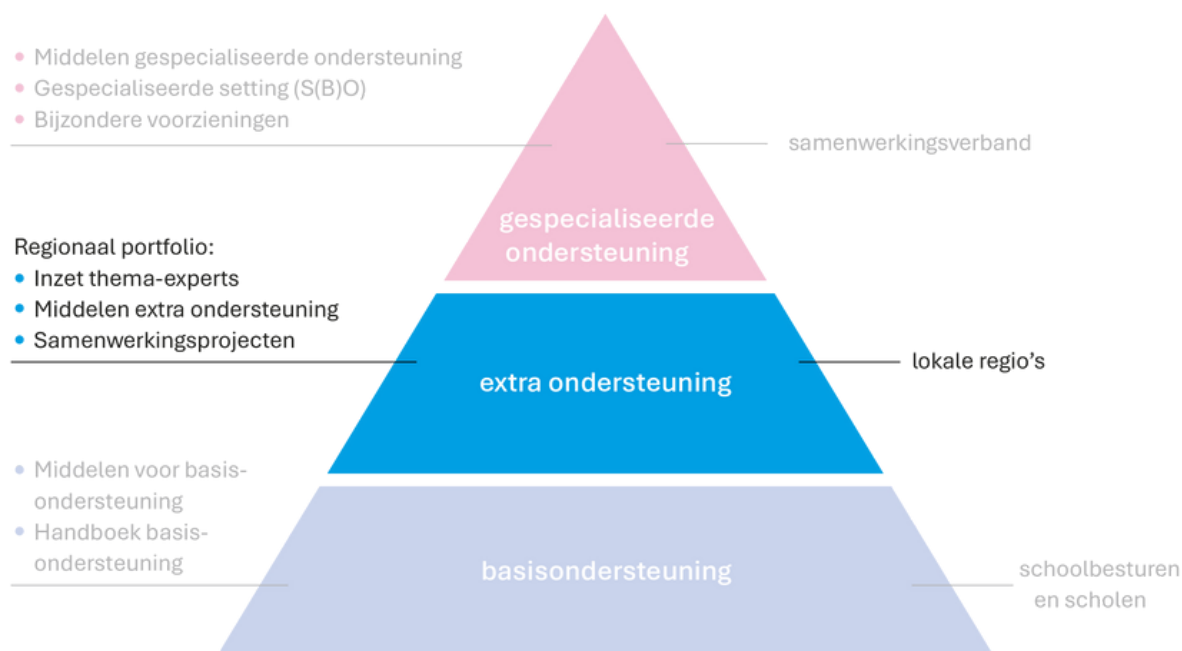
- **Middelen extra ondersteuning**

Dit waren voorheen de HGO-arrangementen. Vanaf schooljaar 2025-2026 worden deze middelen vooraf aan de schoolbesturen uitgekeerd. Het is aan de besturen om middelen in te zetten, binnen de beleidsregels en spelregels in het beleidskader 'Verantwoording doelmatige inzet van middelen basisondersteuning en extra ondersteuning'.

- **Samenwerkingsprojecten**

Samenwerkingsprojecten zijn projecten en/of thema's waar de regio gezamenlijk aan wil werken ter versterking van het passend onderwijs. Deze projecten overstijgen de basisondersteuning en zijn ter versterking van de ondersteuning aan leerlingen met extra onderwijsbehoeften, ter versterking van samenwerking tussen de scholen onderling en met ketenpartners in de regio.

Voor een totaaloverzicht van de extra ondersteuning is een afzonderlijk handboek opgesteld. Dat handboek richt zich op de praktische uitvoering van de **extra ondersteuning**. In het ondersteuningsplan zijn de inhoudelijke en beleidsmatige kaders al vastgelegd. Het [Handboek Extra ondersteuning](#) dient als praktische uitwerking daarvan, met als doel helderheid te geven over het 'hoe' van de ondersteuning.

Bij het ontwikkelen van dit document hebben we gebruik gemaakt van:

- Het advies landelijke norm voor basisondersteuning: <https://www.aob.nl/assets/Advies-landelijke-norm-voor-basisondersteuning-22-november-2024.pdf>
- Handboek basisondersteuning van SWV Passend Onderwijs Friesland: <https://swvfriesland.nl/wp-content/uploads/2024/09/SWV-PO-Friesland-Handboek-basisondersteuning.pdf>
- Handboek basisondersteuning van SWV PO 30 06: <https://swvpo3006.nl/wp-content/uploads/2020/07/200603-Handboek-Basisondersteuning-DEF.pdf>

